

שרון מועלים

איוה ניר גוכן
דברים שרופאים לא מספרים

מה קורה כשהרופא טועה

כך אבחנה מובנת מאליה כמעט הרסה משפחה

בתי ספר לרפואה מנחילים לרופאים לעתיד את הסיסמה: "כשאתם שומעים רעש פר"

סאות, חפשו סוסים ולא זברות". משמעות הפתגם הזה היא "חרו בהסבר הכי פשוט, ולפי התאימו את הטיפול". אתם מבינים, אבחנה רפואית היא חקירה מטובכת, ולמי צב רפואי יכולים להיות אחראים גורמים רבים ושונים זה מזה. מטרתו של הרופא המאבחן היא לאתר כמה שיותר מהר את החשוד העיקרי, ומיד לרלוף בעקבותיו תוך זניחת כיווני החקירה האחרים. לרדוף אחרי הסוס, בלי להתחיל לחפש זברות. לפעמים זה מציל חיים. אבל לפעמים זה מוביל לטעויות שעלולות להיגרם רע.

לפני כשבוע וחצי הגיע לקומה שלנו חולה חדש. הרופא מחדר המיון אמר עליו רק שהוא בן שנתיים, שהוא סובל משבר בכף רגלו השמאלית ומכמה עקיצות ברגליו, ושהוריו ממקסיקו במקור.

כבר כשנכנסתי לחדרו של רון נכד אקרא לחולה הפעוט, הרברים נראו לא כשורה. רוב ההורים מרוצים כשהרופא סוף סוף מגיע לבדיקת את ילדם. אבל אמו של רון ישבה בגנבה אליי והחזיקה אותו על בר-

כיה, כאילו היא נרתעת מבריקתו. תשובותיה לשאלותי היו מבלבלות. כששאלתי אותה איך רון שבר את הרגל היא אמרה שזה קרה כשקפץ על המיטה. כשבריקתי את כפות רגליו מצאתי עליהן חבורות סגולות ישנות, שלא נראו כשורות לפציעה החדשה. כששאלתי אותה לפרשן אמרה שהבחנה בהן רק עכשיו.

היתה לי תחושה רעה. תינוקות סקרנים אמנם נחבלים גם כשהוריהם שומרים עליהם, אבל התקשיתי להאמין שהאם לא הבחינה בחבורות. אי אפשר לפספס אותן כשמחליפים חיתול.

באותו השבוע הגיעו לבית החולים הרבה מקרים שהתגלו כהתעללויות, וכמה ילדים כבר הופרדו מהוריהם. כשמדוברים לרשויות על חשד להתעללות גם הילד וגם הוריו צפויים לעבור חוויה קשה, אך לרופא אסור למקום שעלול לסכן אותו.

עברתי מחדש על כל הבריקות הרפואיות. בתיק שהגיע מחדר המיון לא הוזכרו החבורות, וגם הרופא שקיבל אותו שם לא זכר אותן. הוא זכר רק כף רגל נפרזת ועקיצות פשפשים.

לא הבנתי מה קרה. אמו של רון היא מהגרת לא חוקית, במצוקה כלכלית וללא רשת משפחתית תומכת. זה התאים לפרוי-

אמו של רון במצוקה כלכלית ואין לה משפחה תומכת. זה, ותשובותיה המשונות, התאימו לפרופיל של התעללות. אז איך זה שגם הרופא מחדר המיון פספס את החבורות ברגליו של רון?

פיל של התעללות. אבל מצד שני, איך ייתכן שגם הרופא מחדר המיון פספס את החבורות ברגליו? היתכן שאמו של רון לא שיקרה, ואולי אני זה שמפספס משהו?

בשיחה עם מחלקת רדיולוגיה התברר שלפי תצלומי הרנטגן יש חשד לשבר, אבל אין ודאות. במקביל, סימני החבורות הלכו והחמירו. התחלתי להבין שיש לנו "זברה".

ניגשתי לספרות המקצועית. מתברר שבעולם יש תיעודים ספורים – פחות מעשרה – למצבים שבהם תינוקות נשאו סימני חבורות ושברים שנחשדו כהתעללות, ושהתגלו לבסוף כתסמונת בשם AHEI, ראשי תיבות של Acute Hemorrhagic Edema of Infancy, שנקראה בעבר גם "מחלת פינקל-טייט". זוהי בצקת רם דלקתית שנוצרת ללא סיבה, כאשר הגוף משחרר אל כלי הדם חלבונים מהמערבת החיסונית. החלבונים הללו מזיקים לכלי הדם, וגורמים לפצעים הגדולים שגורמים לחבורות, ומכונים ברפואה "סרטים".

בנות פחות מ-140 תווים. האתר עצמו זכה ב"זול סטריט ג'ורנל" לביקורת באתו האורך: "שמעתם את זה? זהו קולו של שייקספיר מתהפך בקברו".

שיא התמצות הוא בסטיקרים. הם מצומצמים, ובני מילים אחדות: "שלוש חבר", "ימותו הקנאים", "חייבים להיות שמח". אולם השפעתם חודרת עמוק. דוד גרוסקין, שהבחין בעוצמת הסטיקרים הפוליטיים הלוקונים שקראו אליו מפגזי שי מכונות ירושלים, כתב לפני כשבוע שנים את השיר "שירת הסטיקר" שביצע עה להקת "הדג נחש". חלק ניכר מהשיר הציבורי בנושא גלעד שליט, יחסי חילר

ד"ר מועלים הוא מומחה לביולוגיה אבולוציונית ומחבר רב המכר "דווקא החלשים שורדים" ושאלות לשרון מועלים: asksharon@calcallist.co.il

שיזף רפאלי

מתבונן בעולם החדש

מה הסטיקרים מספרים עלינו?

ספר חדש חוקר חברות דרך פגושי רכביהן

המינוגוויי כתב קצר. כתיבתו המינימליסטית זיכתה אותו בתהילה. זכור במיוחד סיפור שכתב שמכיל רק שש מילים: "למכירה: נעלי תינוק. לא השתמשו בהם". כעת הכל כותבים במינימליזם – בטוויטר, בהודעות sms, ובשורות מחץ המנתוסטות על גבי סטיקרים וחולצות. הבלוגים מתחילים במיקרו-בלוגים והאימייל מתחלף בשורות סטטוס ברשתות חברתיות. אתר בשם twitterature.us אף מספק לספרות הקאנונית העולמית גרסאות מקוצרות בנות פחות מ-140 תווים. האתר עצמו זכה ב"זול סטריט ג'ורנל" לביקורת באתו האורך: "שמעתם את זה? זהו קולו של שייקספיר מתהפך בקברו".

המסר על הסטיקר נשאר זמן רב, חונה בחוץ ונקרא על ידי רבים, גם למעשה, הוא מחייב יותר מאשר טוקבק או אפילו הצבעה בבחירות

ניים ורתיים, התגייסות למילואים וגאווה יחידתית ויישובית מתנהל, מדי יום, מבעד לסטיקרים.

בימים אלה יצא לאור ספר חדש על הפיי לוסופיה של הסטיקרים בצפון אמריקה. שמו, "If You Can Read This", מבוסס על סטיקר נפוץ על פגושי מכונות באי רצות חברת, ובו אזהרה לנהג שמאחוריו – "אם אתה יכול לקרוא מה שכתוב כאן, אתה קרוב מדי". הגרסה הישראלית קצרה, חותכת ולא מתחכמת – "שמור מרחק". ובהודו הסטיקר הנפוץ על הפגושים הוא דווקא: "אנא צפור" (Honk). לכל תרינה אופנה אחרת במקום סטיקרים, בגודלם ובכמותם, אבל לכולן משותף הניסיון לדרוס חוכמת חיים, השקפת עולם ומסר שכנועי לתוך שטח קטן.

ג'ק בוואן, מחבר הספר, טוען שהסטיקרים הללו הם מקור יוצא דופן, לא פחות מערי תונים וטוקבקים, להבנת החברות שיצרו אותם ולנושאים שבאמת מטרידים אותן. בארצות הברית, למשל, תספיק נסיעה בכביש סואן אחד בשביל להבין מה מעצבן את העם: עזבו אותו מרפורמת הבריאות ומוול סטריט, הוא רוצה לתמוך בצבא (Support the Troops), לריב על הזכות להפלות (סטיקר פופולרי בקרב המתנגדים והתומכים גם יחד) ולהתווכח על הזכות לנשיאת נשק ("רובים לא הורגים אנשים, אנשים הורגים אנשים").

אבל בוואן אינו מסתפק בתוכן המרבקות. הרבקות סטיקר על הלוח הרכב, הוא מסביר, מעבירה הרבה יותר מאת המסר עצמו: היא מספרת גם שני דברים על הנושא אותו – מה הוא חושב, ומה

הוא רוצה שיחשבו עליו. שהרי הרבקה על השמשה היא עניין מחייב בהרבה מלבישת חולצה עם מסר. המסר נשאר שם זמן רב, חונה בחוץ ונקרא על ידי רבים, גם כשא קעקוע, אבל הרבה יותר מאשר טוקבק, מכתב לעורך עיתון או אפילו הצבעה בבחירות. אפילו אם האקט הרטורי אינו מוביל אף פעם לשכנוע של מישהו אחר, הוא בהחלט יכול לסכן אותך בוויכוח קולני ברחוב, או אף אלימות מילולית. יש באנגלית אפילו פרעל שמתאר תגובה ונדאלית לרכב עמוס סטיקרים: To key, שמשמעותו לחרוץ באמצעות מפתח רכב שנושא מסרים שאינך אוהב. לא בשביל כל מסר אתה מוכן לקחת סיכון כזה.

ובישראל? מלבד הנושאים הנובעים עצמם, שמתבטאים היטב בסטיקרים הנפוצים, אפשר ללמוד לא מעט על התרבות הישראלית דרך המינומליזם והתכלסיות שמאפיינים את הסטיקרים שלנו. בעוד שהסטיקר האמריקאי הממוצע הוא בן יותר משמונה מילים, בישראל הוא קצר וקולע, שלוש מילים לכל היותר: "שלוש חבר", "גיוס לכולם", "העם עם הגולן", "תינוק באוטו", וכמוכן גם "תנו לפיות לחיות". רבר נוסף אפשר ללמוד מייקום הסטיקרים: בלבד שבארצות הברית נהוג להדביק אותו על הפגוש (לכן הוא מכונה "באמפר סטיקר"), בישראל העדיפו באופן גורף גרסה קלה יותר להסרה ושינוי: הרבקה על השמשה ואולי זו דווקא סיבה לאופטימיות.

פרופ' רפאלי הוא ראש בית הספר לניהול באוניברסיטת חיפה www.sheizal.rafaeli.net

מה הלאה

אחרי רצ
עדכונים מהשטח

טרנד: חינוך פרטי לעולם השלישי

כתי ספר פרטיים יש תדמית של מוצר מתרחק למעמד העליון. אבל מאמר ב"בוסטון גלוב" מציג תופעה עולמית חדשה: מוסדות חינוך פרטיים, יעילים וחולים שמציעים אלטרנטיבה איכותית לחינוך הציבורי ולקוי במדינות עניות. בהודו, למשל, שיעור התלמידים שיועדים לקרוא גבוה בכ-30% בבתי הספר הפרטיים לעומת הממשלתיים. בבתי הספר הפרטיים והחולים של גאנה עומד הצינן הממוצע באנגלית על 72, לעומת 58 במוסדות הציבוריים. האם הפרטה היא אכן הפתרון לבעיות החינוך בעולם השלישי? נחיה ונראה.

<http://bit.ly/ampOkB>

למטבח: מכונת קרטיבים

הקזי כאן, ועמו ההנחיה להיפטר ממכונת הגלידה המגושמת שמתנחלת לכם בפריזר. אבל לא אלמן ישראל: הגאדג'ט הקר של העונה נקרא Zoku, והוא מבטיח לייצר קרטיבים ביתיים בחוץ פחות מעשר דקות. 50 דולר, לא כולל משלוח יקר מארצות הברית.

<http://bit.ly/9xjCXU>

<http://bit.ly/9axFmb>

ירוק: אויבת הליבו

עם מכירתו של כחצי מיליארד יחידות בשנה, נורת להט של 60 ואט היא הנמכרת והבובנית ביותר בעולם. כעת משיקה חברת פיליפס נורת לד (LED) בת 12 ואט, שאוריה הרך והפכה לתחליף ראשון מסוגו לנורה הנפוצה. הנורות החדשות והיפות של פיליפס עתידות לצאת לשוק האמריקאי לקראת סוף השנה.

<http://bit.ly/9axFmb>

קומיקס: אופנה לגיבורים

מגזין "קומפלקס" מדרג את 50 חלבושות הקומיקס הטובות בהיסטוריה. סקוט פילגריים מדרג בעשירייה האחרונה, טין טין מגיע למקום 38, ואת המקום הראשון תופס ספיידרמן השחור, הישר מד 1984.

<http://bit.ly/azj8S>

אינטרנט: שיתוף מצרכים

נמרו לכם הקמז? החרדל? "Share Some Sugar" הוא אתר שיתוף קהילתי שמאפשר לשכנים ללווח זה מזה מוצרים ושירותים. לעת עתה אפשר להירשם רק בכתובות אמריקאיות, אבל הדי נטויה.

<http://bit.ly/cj241r>

why buy when you can borrow?

עיצוב: אופניים עירוניים אמיתיים

האופניים העירוניים החדשים תבית טאטו השוויצרית מגיעים עם שטח אחסון מובנה בשלדה שמיועד לחיק שלכם. 1,440 דולר ואחם שם.

<http://bit.ly/bRjomH>

אופנה: אדיס מיקי מאוס

מעריצי אדיס ומיקי מאוס צריכים לשאוג עכשיו משמחה, לרגל הנעל החדשה מסדרת אוריגינלס שמוקדת לאייקון מספר 1 של וולט דיסני. להשיג בינתיים רק בניו יורק, וגם זה במהדורה סופר-מוגבלת.

<http://bit.ly/ck6ADI>

